

İyi Oluş Fenomeninin Bilişsel Boyutunun Yapılandırılması: Olumlu Yönelimler Modeli (*)

Özkan ÇIKRIKCI (**)
Başaran GENÇDOĞAN (***)

Öz: Caprara ve diğerleri (2009) tarafından iyi oluş fenomenini bilişsel boyutunun yapılandırılması amacıyla Olumlu Yönelimler Modeli geliştirilmiştir. Bu çalışmanın amacı, olumlu yönelimler modelinin Türk üniversite öğrencileri üzerinde geçerliğini belirlemektir. Araştırmanın çalışma grubu 188 kız (%58.8) ve 132 erkek (%41.3) toplam 320 üniversite öğrencisinden oluşmaktadır. Çalışma grubunda yer alan üniversite öğrencilerinin yaşları 17 ile 27 arasında değişmekte olup yaş ortalaması 21.13'dür (SS = 1.80). Araştırmada, Yaşam Doyumu Ölçeği, Benlik Saygısı Ölçeği, Yaşam Yönelim Testi ve araştırmacılar tarafından geliştirilen kişisel bilgi veri toplama araçları olarak kullanılmıştır. Gerçekleştirilen birinci ve ikinci düzey doğrulayıcı faktör analizi sonuçlarına göre, olumlu yönelimler modeli Türk üniversite öğrencileri üzerinde geçerli bir yapı sergilemektedir. Modelin yapı geçerliğini güçlendirmek amacı ile olumlu yönelimler modelinin cinsiyete dayalı ölçüm değişmezliği incelenmiştir. Bulgular modelin cinsiyete dayalı olarak ölçüm değişmezliği koşullarını karşıladığını göstermektedir. Sonuç olarak, olumlu yönelimler modelinin Türkiye'de yapılacak olan çalışmalarda kullanılabilecek geçerli bir model olduğu ifade edilebilir.

Anahtar Kelimeler: Olumlu Yönelimler; Yaşam Doyumu, Benlik Saygısı, İyimserlik, Ölçüm Değişmezliği

Structuring the Cognitive Dimensions of Well-Being Phenomenon: Positive Orientation Model

Abstract: The Positive Orientation Model was developed by Caprara and colleagues (2009) so as to structure the cognitive dimensions of well-being phenomenon. The aim of the present study is to determine the validity of the positive orientation model among Turkish university students. Research group of the study was composed of 320 university students (188 male and 132 female). The age of university students including research group differed between 17 and 27, the mean age was 21.13 (SD = 1.80). In current study, Life Satisfaction Scale, Self-Esteem Scale, Life Orientation Test and personal data form developed by researchers were used as measures. According to the results of initial and second confirmatory factor analysis, the positive orientation model showed a valid structure among

*) Bu çalışma ikinci yazarın danışmanlığında birinci yazarın doktora tez çalışmasına dayanarak hazırlanmış ve 1. Avrasya Pozitif Psikoloji Kongresi'nde (28-30 Nisan 2016, İstanbul) sözlü bildiri olarak sunulmuştur.

**)Yrd. Doç. Dr., Ordu Üniversitesi Eğitim Fakültesi Eğitim Bilimleri Bölümü, (e-posta: ozkanc61@hotmail.com)

***)Doç. Dr., Atatürk Üniversitesi Kazım Karabekir Eğitim Fakültesi Eğitim Bilimleri Bölümü, Erzurum (e-posta: basaran35@gmail.com)

Turkish university students. To strengthen the factorial validity of the model, measurement invariance based on gender was examined. Results revealed that the model get the standards of measurement invariance based on gender. Consequently, it can be reported that the positive orientation model is a valid model in future research in Turkey.

Keywords: *Positive Orientation; Life Satisfaction; Self-Esteem; Optimism; Measurement Invariance*

Makale Geliş Tarihi: 25.06.2016

Makale Kabul Tarihi: 23.12.2016

I. Giriş

Yirminci yüzyılın son çeyreğinde insan davranışları üzerine araştırmalarını sürdüren bilim insanlarının bakış açılarını patolojik vakalardan uzaklaştırmaları sonucu, insanların kalıcı ve dengeli bir ruh sağlığına nasıl kavuşabilecekleri önemli bir araştırma konusu haline almıştır. Psikopatolojik bakış açısında sadece hastalık ve tedavi doğrultusunda insanlara yaklaşan bilim insanları yavaş yavaş sağlıklı bireylerin de kendilerini nasıl daha iyi hissedebilecekleri üzerinde çalışmaya başlamışlardır. Pozitif psikolojinin gelişiminin etkisiyle insan davranışlarının olumlu bileşenlerinin neler olduğunu tanımlamak önemli bir araştırma alanını oluşturmuştur (Seligman ve Csikszentmihalyi, 2000).

İyi oluş fenomenini açıklayabilecek nitelikteki yapıların neler olduğu üzerinde farklı önermeler ileri sürülmektedir (Caprara ve diğerleri, 2012). Yaşam doyumu, benlik saygısı ve iyimserlik değişkenleri ile ilgili çalışmalar oldukça geniş bir bağlamda yapılmakta olup, iyi oluş fenomeninin farklı bileşenleri ile olan ilişkileri rapor edilmektedir (Diener, Emmons, Larsen ve Griffin, 1985; Rosenberg, 1965; Carver ve Scheier, 2002). Bu üç farklı yapının insanların duyguları, bilişleri ve davranışları üzerinde yaygın bir etkisinin olduğu belirtilmektedir. Kendi aralarında yüksek düzeyde ilişkili olan benlik saygısı, yaşam doyumu ve iyimserlik; sağlık, iş başarısı, pozitif kişiler arası ilişkileri yansıtan birçok faktör ile ilişkilendirilmektedir (Baumeister, Campbell, Krueger ve Vohs, 2003; Lyubomirsky, King ve Diener, 2005; Scheier, Carver ve Bridges, 1994).

İyi oluş kavramının bilişsel boyutunun kavramsallaştırılmasına yönelik *olumlu yönelimler* isimli çok yönlü bir yaklaşım ileri sürülmüştür. Bu yaklaşıma göre *benlik saygısı, yaşam doyumu ve iyimserlik*, olumlu yönelimler gizil değişkeninin gözlenen değişkenlerini oluşturmaktadır (Caprara ve diğerleri, 2009). Daha yalın bir ifade ile benlik saygısı, yaşam doyumu ve iyimserlik değişkenleri bir araya gelerek olumlu yönelimler olarak adlandırılan yapıyı oluşturmaktadır. *Benlik saygısı*, 1960'lı yıllarda birçok araştırmacının ilgisini çeken bir kavram olmuştur (Branden, 1969; Coopersmith, 1967; Rosenberg, 1965; Rogers, 1961). Benlik saygısına yönelik ilgi zamanla daha da artmış ve üzerinde çalışılan en önemli psikolojik yapılardan biri olmuştur (Swan, Chang-Schneider ve McClarty, 2007). Hümanistik bir bakış açısına sahip olan Rogers, benlik saygısı kavramını geliştirdiği kişilik kuramının merkezine yerleştirmiştir (Corey, 2009). *Yaşam doyumu* kavramı ise bireylerin öz-değerlendirme süreçleri yardımıyla

sorgulayabildikleri bir yapıdır ve kendi yaşamlarının kapsamlı bir değerlendirmesidir. Birey sahip olduğu yaşam koşulları ile arzu ettiği standartları karşılaştırarak öznel bir çıkarım elde etmektedir (Pavot, Diener, Colvin ve Sandvik, 1991). Dolayısıyla, yaşam doyumu, bireyin kendi standartları doğrultusunda yaşamını değerlendirdiği bilinçli bilişsel bir yargılama süreci olarak tanımlanabilir (Pavot ve Diener, 1993). Olumlu yönelimler modelinin son bileşeni iyimserliktir. *İyimserlik*, birey açısından güzel, olumlu ve tatmin edici algılanan kazanımların elde edileceğine yönelik beklenti olarak tanımlanmaktadır. İyimser bireyler gelecekte daha çok mutlu olabilecekleri yaşantılarla karşılaşacaklarını arzu etmektedirler (Carver ve Scheier, 2001). İyimserlik, bireylerin olaylar karşısında sergiledikleri uyum sağlayıcı davranışlarını ve düşüncelerini etkileyen güçlü bir bilişsel filtre olarak tanımlanmaktadır (Forgeard ve Seligman, 2012; Hojat, Vergare, Isenberg, Cohen ve Spandorfer, 2015).

Olumlu yönelimler modeli bireylerin öznel deneyimlerini değerlendirmelerine olanak sağlayan oldukça yaygın bir gerçeklik olarak da ele alınmaktadır (Alessandri, Caprara ve Tisak, 2012a; Caprara, Alessandri ve Barbaranelli, 2010). İlerleyen çalışmalarda olumlu yönelimlerin depresyon, olumlu-olumsuz duygular, ilişki niteliği ve yaşam kalitesi gibi değişkenlerin güçlü bir yordayıcısı olduğu belirlenmiştir. Ayrıca, bu çalışmalarda olumlu yönelimlerin benlik saygısı, yaşam doyumu ve iyimserlik değişkenleri üzerinde önemli bir açıklayıcı gücünün olduğu ifade edilmektedir (Alessandri ve diğerleri, 2012; Caprara, Steca, Alessandri, Abela ve McWhinnie, 2010).

Yapılan kültürler arası çalışmalardan elde edilen bulgular olumlu yönelimler modelinin farklı kültürler (İtalya, Kanada, Almanya ve Japonya) üzerindeki genellenebilirliğini desteklemektedir (Caprara ve diğerleri, 2012). Öte yandan tek ve çift yumurta ikizleri üzerinde yapılan çalışmalarda benlik saygısı, yaşam doyumu ve iyimserlik düzeylerinin benzerlik gösterdiği sonucuna ulaşılmıştır. Bu bulgu doğrultusunda olumlu yönelimler modelinin genetik faktörlerle de ilişkili olduğu açığa çıkarılmıştır. Başka bir ifade ile olumlu yönelimler, zorluklara, başarısızlıklara ve kayıplara rağmen bireylere başa çıkabilme becerisi sunan biyolojik uyum fonksiyonunun gerçekleşmesine olanak sağlayan olumlu bakış açısı ile yaşamı ve deneyimleri değerlendirme noktasında temel bir eğilimin yansıması olarak kabul edilmektedir (Alessandri, Caprara ve diğerleri, 2012a; Caprara ve diğerleri, 2009). İnsanların, yaşlanma ve ölüm gerçeğine karşı yaşamlarını devam ettirebilmeleri ve gelişme gösterebilmeleri için bu tarz bir bakış açısına ihtiyaç duydukları bildirilmektedir (Alessandri, Caprara ve Tisak, 2012b).

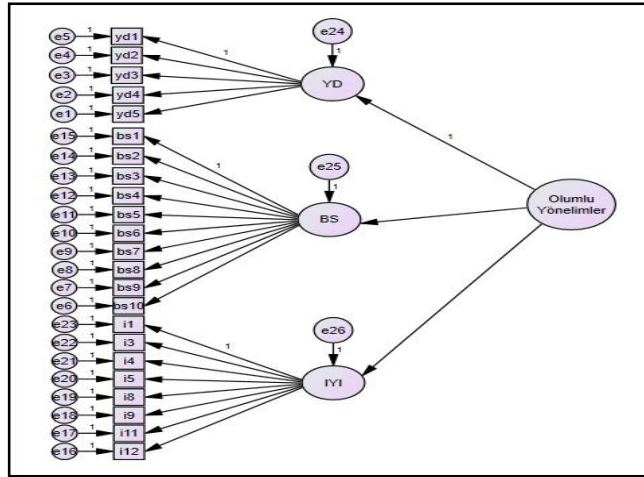
Olumlu yönelimler teorisinin altında yatan nedensel bağlam Aaron Beck'in (1967) görüşlerine dayanmaktadır. Bu görüşe göre, depresyonlu bireylerin sosyal bilişsel değerlendirme süreçlerinin merkezinde yer alan geleceğe, dünyaya ve kendilerine yönelik olumsuz düşünceler içinde buldukları patolojik durumun en önemli nedenidir. Benzer bir bakış açısı ile olumlu yönelimler modelinin temelini oluşturan ve bilişsel üçlü (benlik saygısı, yaşam doyumu ve iyimserlik) olarak da adlandırılan yapının, bireylerin kendileri, yaşamları ve geleceklerine yönelik olumlu bakış açısı geliştirmelerine olanak sağladığı ileri sürülmektedir (Caprara ve diğerleri, 2009; Caprara, Steca ve diğerleri,

2010; Caprara, Alessandri ve diğerleri, 2010). Daha yalın bir ifade ile olumlu ve olumsuz düşünce kalıplarının bireylerin benlikleri, yaşamları ve gelecekleri üzerinde doğrudan etkili olduğu ifade edilebilir (Alessandri ve diğerleri, 2012b; Anderson ve Skidmore, 1995; McIntosh ve Fisher, 2000). Diğer kavramsal çıkarımlardan farklı olarak, olumlu yönelimler sadece geleceğe yönelmemektedir ve insan deneyimlerinde otomatik meydana gelen kendine-başvurma sistemini önemsemektedir. Kısaca olumlu yönelimler benlik, yaşam ve gelecek gibi hayatın farklı alanlarına yönelik pozitif düşünme eğiliminin hakim olduğu genel bir sistem olarak kavramsallaştırılmaktadır (Caprara Alessandri ve diğerleri, 2010). Bu çalışmada, yapı geçerliği Caprara ve arkadaşları (2009) tarafından ortaya konan *Olumlu Yönelimler Modelinin* Türk üniversite öğrencileri üzerindeki geçerliğinin belirlenmesi amaçlanmaktadır.

II. Yöntem

A. Araştırmanın Deseni

Olumlu yönelimler modelinin Türk kültüründe uygunluğunun test edilmesi amacıyla nicel araştırma yaklaşımlarından biri olan nedensel desene dayalı bir çalışma planlanmıştır. Nedensel desen, değişkenler arasındaki ilişkilerin belirlenerek birbirleri arasında var olan ya da tespit edilen neden-sonuç ilişkilerinin incelendiği bir desendir. Nedensel desen, bu çalışmada olduğu gibi değişkenler arasındaki ilişkilerin neden-sonuç niteliği taşıdığı durumlar da tercih edilmektedir (Cohen, Manion ve Morrison, 2007; McMillan ve Schumacher, 2006). Bu süreçte, olumlu yönelimler içsel gizil değişkeninin yaşam doyumu, benlik saygısı ve iyimserlik dışsal gizil değişkenlerinden etkilendiği şeklinde oluşturulan kuramsal modelin yapısal eşitlik modellemesi ile incelenerek bir nedensel durumun saptanması amaçlanmıştır. Bu amaç doğrultusunda Caprara ve diğerlerinin (2009) geliştirdiği model temel alınarak olumlu yönelimler modeli test edilmiştir. Olumlu yönelimler modeline ilişkin yapı Şekil 1’de sunulmuştur.

Şekil 1. Olumlu Yönelimler Modeli (Caprara ve diğ., 2009)

B. Araştırma Grubu

Bu çalışmanın araştırma grubunu 320 üniversite öğrencisi oluşturmaktadır. Araştırma grubu yaşları 17 ile 27 arasında değişen ve yaş ortalaması 21.13 olan (Ss:1.80) 188 kadın (%58.8) ve 132 erkek (%41.3) öğrenciden oluşmaktadır. Sınıf düzeyi dikkate alındığında 121 öğrencinin birinci sınıfta (%37.8), 67 öğrencinin ikinci sınıfta (%20.9), 43 öğrencinin üçüncü sınıfta (%13.4) ve 89 öğrencinin dördüncü sınıfta (%27.8) öğrenimlerine devam ettikleri görülmektedir.

C. Veri Toplama Araçları

Bu araştırmada Yaşam Doyumu Ölçeği, Benlik Saygısı Ölçeği, Yaşam Yönelim Testi (İyimserlik) ve Kişisel Bilgi Formu olmak üzere dört farklı ölçme aracı kullanılmıştır. Aşağıda ölçme araçlarının geçerlik ve güvenilirliklerine ilişkin bilgiler aktarılmıştır. Ayrıca, araştırmada kullanılan veri toplama araçlarının bu çalışma kapsamındaki psikometrik özellikleri de incelenerek, yapı geçerlikleri ve güvenilirlikleri yeniden gözden geçirilmiştir.

1. Yaşam Doyumu Ölçeği (YDÖ)

Yaşam Doyumu Ölçeği (YDÖ), bireylerin yaşamlarına yönelik memnuniyet algılarını belirlemek amacıyla Diener ve diğerleri (1985) tarafından geliştirilen yedi dereceli değerlendirmeye sahip bir ölçme aracıdır. Beş maddeden oluşan YDÖ'nün içtutarlık katsayısı .87 olarak bulunmuştur. Örnek madde: *Hayatımdan şimdiye kadar istediğim önemli şeyleri elde ettim.* Ölçeğin Türk kültürüne uyum çalışması Yetim (1991) tarafından gerçekleştirilmiştir. Bu çalışma kapsamında YDÖ'nün güvenilirliği iç tutarlık katsayısı ile incelenmiş ve ölçme aracının güvenilir olduğu sonucuna ulaşılmıştır ($\alpha = .86$). Yetim (2003), YDÖ'nün Türkçe formuna yönelik test tekrar test güvenilirliğini ise .73 olarak belirlemiştir. Olumsuz madde yer almayan Yaşam Doyumu Ölçeğinden alınan toplam puanların yüksek olması bireyin yaşamından yüksek düzeyde memnun olduğunu göstermektedir. Bu çalışma kapsamında YDÖ'nün yapı geçerliği ve iç tutarlık katsayısı incelenmiştir. Elde edilen bulgular YDÖ'nün geçerli (RMSEA= .00, CFI= 1.00, GFI= 1.00, TLI= 1.00, SRMR= .01) ve güvenilir ($\alpha = .82$) bir ölçme aracı olduğunu desteklemektedir.

2. Benlik Saygısı Ölçeği (BSÖ)

Bireylerin kendilerine yönelik geliştirdikleri algıları belirlemek amacıyla, Benlik Saygısı Ölçeği (BSÖ) Rosenberg (1965) tarafından geliştirilmiştir. Dört dereceli likert tipi bir değerlendirmeye sahip olan ölçek beş olumlu beş olumsuz toplam 10 maddeden oluşmaktadır. Örnek madde: *Kendime karşı daha fazla saygı duyabilmeyi isterdim.* BSÖ yüksek iç tutarlılığa sahip bir ölçme aracı olarak kabul edilmektedir ($\alpha = .80$). Test tekrar test güvenilirliği ise .85 olarak belirlenmiştir (Rosenberg, 1965). BSÖ'nün Türkçeye uyarlama çalışması Çuhadaroğlu (1986) tarafından gerçekleştirilmiştir. Çuhadaroğlu

(1986) ölçme aracının test tekrar test güvenilirliğini .75 olarak belirlemiştir. Ters maddelere yönelik çevirme işlemi tamamlandıktan sonra ölçekten alınan yüksek puanlar yüksek benlik saygısını işaret etmektedir. Bu çalışma kapsamında BSÖ'nün yapı geçerliği ve iç tutarlık katsayısı incelenmiştir. Elde edilen bulgular BSÖ'nün geçerli (RMSEA= .07, CFI= .93, GFI= .94, TLI= .91, SRMR= .05) ve güvenilir ($\alpha = .82$) bir ölçme aracı olduğunu desteklemektedir.

3. Yaşam Yönelim Testi (YYT)

Yaşam Yönelim Testi (YYT), bireylerin iyimserlik düzeylerini belirlemek amacıyla Scheier ve Carver (1985) tarafından geliştirilmiştir. Beş dereceli bir değerlendirmeye sahip olan ölçme aracı 12 maddeden oluşmaktadır. Örnek madde: *Bir işimin ters gitme olasılığı varsa mutlaka ters gider.* Ölçekte yer alan dört madde (2., 6., 7. ve 10. madde) dolgu olarak kullanılmıştır. Başka bir ifade ile bu maddeler göz ardı edilerek değerlendirme yapılmaktadır. Geriye kalan sekiz maddeden dördü olumlu (1,4, 5, 11) dördü olumsuz (3, 8, 9, 12) ifadelerden oluşmaktadır. Yaşam Yönelim Testi'nin Türkçe geçerlik ve güvenilirlik çalışması Aydın ve Tezer (1991) tarafından gerçekleştirilmiştir. Ölçekte alınan yüksek puan iyimserlik düzeyinin yüksekliğini göstermektedir. Bu çalışma kapsamında YYT'nin yapı geçerliği ve iç tutarlık katsayısı incelenmiştir. Elde edilen bulgular YYT'nin geçerli (RMSEA= .05, CFI= .96, GFI= .97, TLI = .94, SRMR= .04) ve güvenilir ($\alpha = .73$) bir ölçme aracı olduğunu desteklemektedir.

D. İstatistiksel Yaklaşım ve İşlem Yolu

Araştırma kapsamında elde edilen veriler analiz edilmeden önce bir takım istatistiksel düzenlemenin yapılması gerekmektedir. Kayıp değer analizi, uc değer analizi, normal dağılım ve doğrusallık analizi karşılanması gereken varsayımlar arasında gösterilmektedir (Field, 2013). Bu çalışma kapsamında ilk olarak kayıp değer analizi gerçekleştirilmiş ve veri setinde kayıp değerlerin olmadığı saptanmıştır. Uç değer analizi gerçekleştirilirken değişkenlere ilişkin ölçümlerde elde edilen puanlar standart z puanlarına dönüştürülmüş ve z puanları -3 ile +3 arasında olmayan ölçümler ($n = 16$) veri setinden çıkarılmıştır (Tabachnick ve Fidell, 2007). Üçüncü aşamada, değişkenlere ilişkin çarpıklık ve basıklık değerleri incelenerek normallik varsayımı değerlendirilmiştir. Tablo 1 incelendiğinde, değişkenlere ilişkin çarpıklık değerlerinin ilgili alan yazında ölçüt olarak kabul edilen basıklık ve çarpıklık değerleri (-1.5 ve +1.5) arasında kaldığı ve normalden aşırı sapmadığı belirlenmiştir (Tabachnick ve Fidell, 2007).

Olumlu yönelimler modelinin Türk üniversite öğrencilerinden toplanan verilerle ne düzeyde uyumlu olduğunu belirlemek amacıyla birinci ve ikinci düzey doğrulayıcı faktör analizinden yararlanılmıştır. Bir kurama dayalı olarak oluşturulan faktörlerin reel (gerçek) verilerle ne derece tutarlı olduğunu belirlemek amacıyla yapılan doğrulayıcı faktör analizi oldukça işlevsel olarak yorumlanmaktadır (Kline, 2011). Bu çalışmada modelin uyum düzeyinin değerlendirilmesinde RMSEA (Root Mean Square Error of Approximation), CFI (Comparative Fit Indices), GFI (Goodness of Fit Index), TLI

(Tucker-Lewis Index), SRMR (Standardized Root Mean Square Residual) gibi uyum indekslerinden yararlanılmıştır. İlgili literatürde GFI, TLI ve CFI indeksleri için .90 ve üzeri değerlerin kabul edilebilir uyumu .95 ve üzeri değerler içinde mükemmel uyumu ifade ettiği belirtilmektedir. Bununla birlikte RMSEA ve SRMR değerlerinin .05 ve daha küçük değerlerin mükemmel uyum değerleri olduğu kabul edilmektedir (Jöreskog ve Sörbom, 1993; Kline, 2011; Tabachnick ve Fidell, 2007). Veriler analiz edilirken, AMOS 22.0 ve SPSS 22.0 paket programından yararlanılmıştır.

Tablo 1. Ölçme araçlarına ilişkin basıklık ve çarpıklık katsayıları

	N	Min.	Mak.	Ort.	Std. Sapma	Çarpıklık		Basıklık	
						Değer	Hata	Değer	Hata
YD	320	5.	35	20.34	6.42	-.233	.136	-.497	.272
BS	320	17	40	30.43	4.55	-.259	.136	.176	.272
IYI	320	12	40	26.40	4.86	-.215	.136	.578	.272

YD: Yaşam Doyumu; BS: Benlik Saygısı; IYI: İyimselik

III. Bulgular

Yapısal eşitlik modellerine ilişkin analizler gerçekleştirilirken iki farklı süreç işlevsel hale getirilerek bütünleşik modelin uyum düzeyi incelenmektedir. Buna göre ölçüm modeli ve yapısal model ayrı ayrı test edilmektedir. İlk aşamada ölçüm modeli geliştirildikten ve kabul edilebilir uyum değerleri elde edildikten sonra ikinci aşama olan yapısal modelin sınanmasına geçilebilir. Bununla birlikte, kuramsal olarak belirli bir dayanağı olan modelin farklı faktör yapıları sınanarak analiz edilmesi önerilmektedir (Teo, 2010).

Tablo 2. Test Edilen Modellere İlişkin Uyum İndeksleri

Model	χ^2	sd	χ^2/sd	TLI	CFI	GFI	RMSEA	SRMR
Model 1	2588.45	253	10.23	-----	-----	.39	.17	.25
Model 2	1112.39	230	4.83	.58	.62	.73	.11	.09
Model 3	841.33	230	3.65	.71	.74	.80	.09	.17
Model 4	465.83	224	2.08	.88	.90	.88	.05	.06
Model 5	465.83	224	2.08	.88	.90	.88	.05	.06

İlk olarak boş model (null) olarak ifade edilen ilişkisiz model (Model 1) test edilmiştir. Bu modelde, ölçüm modelinde bulunan gözlenen değişkenler (maddeler) ayrı ayrı ve birbirleriyle ilişkisiz faktörler ele alınarak analiz edilmiştir. Model 2’de tek faktörlü ölçüm modeli test edilmiştir. Buna göre, ölçüm modelinde yer alan tüm gözlenen değişkenler tek bir gizil değişkenin göstergesi olarak değerlendirilerek analiz edilmiştir. Üçüncü olarak, ölçme modelinin faktörleri arasında ilişki olmadığı varsayımına dayanan analiz gerçekleştirilmiştir. Model 4’de, üçüncü modeldeki yapı faktörleri arasındaki ilişki göz önüne alınarak gerçekleştirilmiştir. Başka bir ifade ile dördüncü model birinci düzey doğrulayıcı faktör analizi olarak tanımlanabilir. Bu modelde, faktörlerin birbirlerinden ayrıştığı ancak aralarında anlamlı ilişkilerin olduğunu göstermektedir. Son olarak, beşinci modelde (hiyerarşik model) olumlu yönelimler modeli test edilmiştir. Beşinci modelin sınanması aşamasında yürütülen süreçler ise ikinci düzey doğrulayıcı faktör analizi olarak bilinmektedir. Sınanan modeller içerisinde en iyi uyum indeksleri sunan modellerin dördüncü ve beşinci modeller oldukları Tablo 2’den anlaşılmaktadır. Olumlu yönelimler modeli beşinci modelde sınanıldığı için, bu modele ilişkin elde edilen standartlaştırılmamış ve standartlaştırılmış regresyon katsayılarını, t değerlerini ve hata varyanslarını içeren parametre tahminleri Tablo 3’de sunulmuştur.

İkinci düzey doğrulayıcı faktör analizi (model 5) sonucunda elde edilen uyum indekslerine ($\chi^2 = 465.83$, $sd = 224$, $\chi^2/sd = 2.08$, $TLI = .88$, $CFI = .90$, $GFI = .88$, $RMSEA = .05$, $SRMR = .06$) göre olumlu yönelimler modeli veri seti ile iyi düzeyde uyum göstermektedir. Başka bir ifade ile Caprara ve diğerleri (2009) tarafından geliştirilen olumlu yönelimler modeli Türk kültüründe de geçerlilik göstermektedir. Buna göre olumlu yönelimler yaşam doyumu, benlik saygısı ve iyimserlik gözlenen değişkenlerinin gizil bir göstergesidir. Tablo 3 incelendiğinde yaşam doyumunun ($\beta = .50$, $p < .001$), benlik saygısının ($\beta = .88$, $p < .001$) ve iyimserliğin ($\beta = .85$, $p < .001$) olumlu yönelimler üzerinde pozitif yönlü anlamlı bir etkisinin olduğu anlaşılmaktadır.

Olumlu yönelimler modelinin yapı geçerliğine yönelik kabul edilebilir bir model uyumu sağlandıktan sonra, olumlu yönelimler modelinin cinsiyet açısından ölçüm değişmezliği çok gruplu doğrulayıcı faktör analizi ile incelenmiştir. Yapı geçerliliği araştırılan modellerin alt gruplarda da sınanması önerilmektedir. Eğer alt gruplar arası ölçüm değişmezliği sağlanırsa ölçme aracının genellenebilirliği artmaktadır. Başka bir ifade ile ölçüm değişmezliği ölçme aracından elde edilen verilerde gözlenen farklılığın ölçme aracından kaynaklanma durumunun incelenmesine olanak sağlamaktadır (Hair ve diğerleri, 1998).

Tablo 3. Olumlu Yönelimler Modeline İlişkin Parametre Tahminleri

Yol	Standartlaştırılmamış Regresyon Katsayıları	Standartlaştırılmış Regresyon Katsayıları	t-değeri	Hata Varyansı
YD←OY	1.00*	.50	-----	.25
BS←OY	.51	.88	5.37***	.78

IYI←OY	.29	.85	3.21***	.73
yd1←YD	1.00*	.78	-----	.60
yd2←YD	.84	.69	11.85***	.47
yd3←YD	.98	.80	13.82***	.64
yd4←YD	.87	.74	12.77***	.54
yd5←YD	.65	.49	8.23***	.24
bs1←BS	1.00*	.52	-----	.27
bs2←BS	.75	.51	6.96***	.26
bs3←BS	1.25	.67	8.29***	.45
bs4←BS	.71	.42	6.13***	.18
bs5←BS	1.25	.63	8.01***	.40
bs6←BS	1.26	.72	8.59***	.52
bs7←BS	1.13	.66	8.22***	.44
bs8←BS	.46	.21	3.29**	.04
bs9←BS	1.27	.59	7.65***	.35
bs10←BS	1.61	.71	8.52***	.50
i1←IYI	1.00*	.22	-----	.05
i3←IYI	1.58	.35	3.13**	.12
i4←IYI	1.61	.35	3.13**	.13
i5←IYI	2.05	.45	3.33***	.20
i8←IYI	3.37	.75	3.57***	.56
i9←IYI	3.69	.76	3.58***	.57
i11←IYI	2.12	.47	3.35***	.22
i12←IYI	1.93	.72	3.28**	.18

* Bu değerler tahmin amaçlı 1'e eşitlenmiştir.

** $p < .01$, *** $p < .001$, YD: Yaşam Doyumu, BS: Benlik Saygısı, IYI: İyimserlik, OY: Olumlu Yönelimler

Ölçüm değişmezliği değerlendirilirken, yapısal değişmezlik, metrik değişmezlik, skalar değişmezlik ve katı değişmezlik denenmiştir. Bu değerlendirme sürecinde DFA uyum indekslerinin yanı sıra χ^2 ve CFI değerleri arasındaki farklar üzerinde değerlendirme yapılmıştır. Buna göre, $\Delta\chi^2$ değeri .05 anlamlılık düzeyinde ilgili serbestlik derecesi (ör: $Sd_{\text{metrik}} - Sd_{\text{yapısal}}$) için Ts istatistiğinde hesaplanan değerden küçük ve ΔCFI değeri .01'den küçük ise gruplar için değişmezlik şartının sağlandığından söz edilebilir (Bryne, 2001; Cheung ve Rensvold, 2002).

Yapısal değişmezlik sonuçları incelendiğinde erkek ve kız öğrenciler açısından modelin aynı yapıya sahip olduğu ifade edilebilir. Yapısal değişmezliğe ilişkin uyum indeksleri kabul edilebilir sınırlar arasındadır ($\chi^2= 753.85$, $sd= 448$, $p<.001$; $\text{TLI}= .860$, $\text{CFI}= .874$, $\text{RMSEA}= .04$ [$\text{LO90}= .04$, $\text{HI90}= .05$]). Buna göre, ölçme modelinde yer alan örtük değişkenlerin alt gruplarda (erkek ve kadın) aynı olduğu sonucu çıkarılabilir. Başka bir ifade ile modelin yapısı her iki grupta da aynıdır.

Metrik değişmezlik aşamasında alt gruplara ilişkin faktör yapısı ve faktör yüklerinin değişmezliği sınanmaktadır. Elde edilen uyum indekslerinin ($\chi^2= 786.19$, $sd= 470$, $p<.001$; $\text{TLI}= .862$, $\text{CFI}= .870$, $\text{RMSEA}= .04$ [$\text{LO90}= .04$, $\text{HI90}= .05$]) kabul edilebilir değerler olduğu ifade edilebilir. Metrik değişmezliğe karar verebilmek için metrik model ile yapısal model kıyaslanarak iki model arasındaki $\Delta\chi^2$ ve ΔCFI değerleri incelenmiştir. Buna göre, uygulanan χ^2 'ler için ölçeklendirilmiş fark testi sonucunda, $\Delta\chi^2 = 32.34$ ve $Sd=22$ olarak hesaplanmıştır. Hesaplanan $\Delta\chi^2$ istatistiği, $Sd= 22$ için tablo χ^2 değeri ($\chi^2_{(22)}= 33.92$) karşılaştırılmış ve $\Delta\chi^2$ istatistiğinin tablo χ^2 değerinden küçük olduğu görülmüştür. Aynı zamanda ΔCFI (.874 - .870) = .004 olarak belirlenmiş ve ölçüt olarak kabul edilen .01 değerinden düşük olduğu saptanmıştır. Elde edilen her iki sonuç doğrultusunda metrik değişmezliğin sağlandığı ifade edilebilir. Yani her iki grupta yer alan bireyler olumlu yönelimler modeline benzer doğrultuda tepki vermişlerdir.

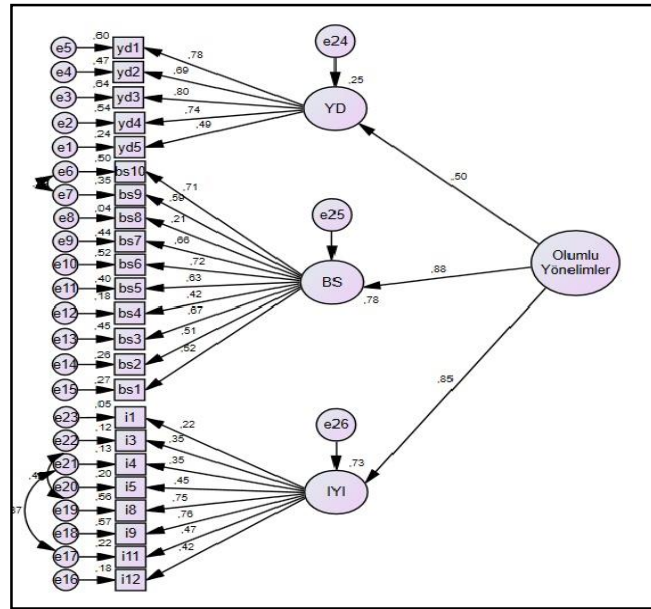
Skalar değişmezliğe ilişkin uyum katsayıları incelendiğinde kurulan modelin veriler ile düzeyde uyum gösterdiği sonucuna ulaşılmaktadır ($\chi^2= 818.88$, $sd= 493$, $p<.001$; $\text{TLI}= .862$, $\text{CFI}= .866$, $\text{RMSEA}= .04$ [$\text{LO90}= .04$, $\text{HI90}= .05$]). Skalar değişmezliğe karar verebilmek için skalar model ile metrik model kıyaslanarak iki model arasındaki $\Delta\chi^2$ ve ΔCFI değerleri incelenmiştir. Buna göre, uygulanan χ^2 'ler için ölçeklendirilmiş fark testi sonucunda, $\Delta\chi^2 = 32.69$ ve $Sd=23$ olarak hesaplanmıştır. Hesaplanan $\Delta\chi^2$ istatistiği, $Sd= 23$ için tablo χ^2 değeri ($\chi^2_{(23)}= 35.17$) karşılaştırılmış ve $\Delta\chi^2$ istatistiğinin tablo χ^2 değerinden küçük olduğu görülmüştür. Aynı zamanda ΔCFI (.870-.862) = .008 olarak belirlenmiş ve ölçüt olarak kabul edilen .01 değerinden düşük olduğu saptanmıştır. Elde edilen her iki sonuç doğrultusunda skalar değişmezliğin sağlandığı ifade edilebilir.

Ölçüm değişmezliği kapsamında son olarak katı değişmezlik incelenmiştir. Katı değişmezlik kapsamında hesaplanan uyum indeksleri anlamlı bulunmuştur ($\chi^2= 854.62$, $sd= 520$, $p<.001$; $\text{TLI}= .866$, $\text{CFI}= .862$, $\text{RMSEA}= .04$ [$\text{LO90}= .04$, $\text{HI90}= .05$]). Katı değişmezliğe karar verebilmek için katı model ile skalar model kıyaslanarak iki model arasındaki $\Delta\chi^2$ ve ΔCFI değerleri incelenmiştir. Buna göre, uygulanan χ^2 'ler için ölçeklendirilmiş fark testi sonucunda, $\Delta\chi^2 = 35.74$ ve $Sd=27$ olarak hesaplanmıştır. Hesaplanan $\Delta\chi^2$ istatistiği, $Sd= 27$ için Tablo χ^2 değeri ($\chi^2_{(27)}= 40.11$) karşılaştırılmış ve

Δx^2 istatistiğinin tablo x^2 değerinden küçük olduğu görülmüştür. Aynı zamanda ΔCFI (.866-.862)= .004 olarak belirlenmiş ve ölçüt olarak kabul edilen .01 değerinden düşük olduğu saptanmıştır. Elde edilen her iki sonuç doğrultusunda katı değişmezliğin sağlandığı yani gruplar arası fark olmadığı ifade edilebilir (Tablo 4).

Tablo 4. Olumlu Yönelimler Modelinin Cinsiyete Dayalı Ölçüm Değişmezliği Sonuçları

Model	x^2	sd	x^2/sd	TLI	CFI	RMSEA (%90 CI)	Δx^2	Δsd	ΔCFI
Kız	400.27	224	1.78	.86	.87	.06 (.05; .07)	---	---	---
Erkek	353.47	224	1.57	.86	.87	.06 (.05; .07)	---	---	---
Yapısal Değişmezlik	753.85	448	1.68	.86	.874	.04 (.05; .06)	---	---	---
Metrik Değişmezlik	786.19	470	1.67	.86	.870	.04 (.04; .05)	32.34	22	.00
Skalar Değişmezlik	818.88	493	1.66	.86	.862	.04 (.04; .05)	32.69	23	.00
Katı Değişmezlik	854.62	520	1.64	.86	.866	.04 (.04; .05)	35.74	27	.00

Şekil 2. Olumlu Yönelimler Modeline İlişkin Path Diyagramı

IV. Tartışma ve Sonuç

Bu çalışmanın amacı, iyi oluş kavramının bilişsel boyutunun kavramsallaştırılmasına olanak sağladığı ifade edilen *Olumlu Yönelimler Modelinin* (Caprara ve diğerleri, 2009) Türk kültüründeki uygunluğunu değerlendirmektir. Bu amaçla, olumlu yönelimler modelini oluşturan yaşam doyumu, benlik saygısı ve iyimserliğin gözlenen değişkenler olarak değerlendirildiği modelin Türk kültüründeki uygunluğu birinci ve ikinci düzey doğrulayıcı faktör analizi ile incelenmiştir. Elde edilen uyum indeksleri değerlendirildiğinde olumlu yönelimler modelinin Türk çalışma grubu üzerinden toplanan verilerle iyi düzeyde uyum gösterdiği sonucuna ulaşılmıştır. Başka bir ifade ile olumlu yönelimler bilişsel üçlü olarak ifade edilen yaşam doyumu, benlik saygısı ve iyimserlik gözlenen değişkenlerinin gizil bir göstergesidir. Araştırma sonuçları, bireylerin kendi yaşamlarına yönelik olumlu tutumların, değerlendirmelerin ve geleceğe yönelik beklentilerin yaşamlarının tümüne yönelik olumlu algılarının bir yansıması olduğunu göstermektedir. Dolayısıyla, olumlu yönelimler modeli benlik, yaşam ve geleceğe yönelik olumlu bilişsel eğilimin öne çıktığı bir sistem ya da yapı olarak değerlendirilmektedir (Caprara Alessandri ve diğerleri, 2010).

Uzun yıllardır bireylerin iyi oluşlarını belirleyebilecek uygun ve kullanışlı göstergelerin neler olabileceği araştırılmaktadır (Çıkrıkçı ve Odacı, 2016; Çıkrıkçı, Çiftçi ve Gençdoğan, 2015; Diner, 2012; Diener ve Diener, 2002; Gilligan ve Huebner, 2007; Jang ve Kim, 2011). Bu süreçte, yaşam doyumu (Pavot, Diener, Colvin ve Sandvik, 1991; Schimmack, Radhakrishnan, Oishi, Dzokoto ve Ahadi, 2002), benlik saygısı (Neff, 2011; Tian, Liu, Huang ve Huebner, 2013) ve iyimserlik (Augusto-Landa, Pulido-Martos ve Lopez-Zafra, 2011; Daukantaite ve Zukauskienė, 2012; Scheier ve Carver, 1992) üzerinde en çok durulan değişkenler olmuştur. Bilişsel üçlü (yaşam doyumu, benlik saygısı ve iyimserlik) arasındaki ilişkilerin incelendiği çalışmalar olmasına rağmen, üç değişkenin bir araya gelerek oluşturduğu yapının öznel deneyimlerle ilişkisi araştırılmamıştır (Alessandri, Caprara ve Tisak, 2012b). Caprara ve diğerleri (2009), bilişsel üçlünün bir araya gelerek oluşturacağı yapının çok daha güçlü olacağına yönelik varsayımları doğrultusunda olumlu yönelimler modelini geliştirmiştir. Olumlu yönelimler modeli, bireylerin işlevsellik düzeyini belirleyebilen güçlü bir gösterge olarak nitelendirilmektedir. Fiziksel sağlık, hedonik denge ve kişiler arası (özellikle aile üyeleri) ilişkin niteliği ile olumlu yönelimler arasında güçlü ilişkiler bulunmaktadır. Bununla birlikte, olumlu yönelimler modelini oluşturan yaşam doyumu, benlik saygısı ve iyimserliğin ifade edilen değişkenlerle zayıf ilişkileri olduğu belirtilmektedir. Dolayısıyla, olumlu yönelimler modelinin katkısının yaşam doyumu, benlik saygısı ve iyimserliğin ayrı ayrı etkisinden daha ileri düzeyde olduğu tespit edilmiştir (Caprara, Steca ve diğerleri, 2010).

Olumlu yönelimler modeli incelendiğinde, sahip olduğu etki büyüklüğü ile benlik saygısı, modelin en etkili parçası olarak görülmektedir. Elde edilen bu bulgu, olumlu yönelimler modelinin orijinal yapısı ile örtüşmektedir (Caprara ve diğerleri, 2009). Bu nedenle, insanların dünya görüşlerini olumlu tutabilmeleri ile birlikte yaşam doyumu ve iyimserliğin gelişme göstermesinde benlik saygısının merkezi bir role sahip olduğu ifade edilmektedir (Caprara, Alessandri ve diğerleri, 2010; Caprara ve diğerleri, 2011b).

Bu çalışma kapsamında ayrıca olumlu yönelimler modelinin cinsiyete dayalı ölçüm değişmezliği çok gruplu doğrulayıcı faktör analizi ile incelenmiştir. Ölçüm değişmezliği incelenirken yapısal değişmezlik, metrik değişmezlik, skalar değişmezlik ve katı değişmezlik bulguları değerlendirilmiştir. Yapısal değişmezlik ile kavramsal yapının kız ve erkek öğrencilerde benzer olduğu belirlenmiştir. İkinci aşamada metrik değişmezlik araştırılmıştır. Elde edilen bulgulara göre, olumlu yönelimler modelini oluşturan bileşenlerin (yaşam doyumu, benlik saygısı, iyimserlik) ölçülmek istenen özelliklerle olan ilişkileri her iki grupta benzerlik göstermektedir. Skalar değişmezlik bulgularına göre, bilişsel üçlü (yaşam doyumu, benlik saygısı ve iyimserlik) arasındaki korelasyonlar her iki grup için de değişmezlik sergilemektedir. Son olarak araştırılan katı değişmezlik bulgularına göre, madde artıklarının varyansları her iki grupta değişme göstermemektedir. Cinsiyete dayalı olarak gerçekleştirilen ölçüm değişmezliği olumlu yönelimler modelinin genellenebilirliğini açısından güçlü bulgular sunmuştur. Başka bir ifade ile olumlu yönelimler modeli cinsiyete dayalı ölçüm değişmezliği koşulunu sağlamıştır.

Bu çalışmada elde edilen bulgular doğrultusunda *Olumlu Yönelimler Modelinin* Türk üniversite öğrencilerinden toplanan verilerle geçerli olduğu ifade edilebilir. Başka bir ifade ile, *Olumlu Yönelimler Modeli* Türkiye’de üniversite öğrencileri üzerinde gerçekleştirilecek akademik çalışmalarda kullanılabilecek geçerli bir modeldir. Gelecek çalışmalarda, *Olumlu Yönelimler Modelinin* geçerliğinin farklı çalışma grupları üzerinde incelenmesi, başta pozitif psikoloji alanı olmak üzere psikoloji araştırmalarına yeni boyut kazandıracağı düşünülmektedir.

Kaynaklar

- Alessandri, G., Caprara, G. V., & Tisak, J. (2012a). "A unified latent curve, latent state-trait analysis of the developmental trajectories and correlates of positive orientation". *Multivariate Behavioral Research*, 47, 341-368.
- Alessandri, G., Caprara, G. V., & Tisak, J. (2012b). "The unique contribution of positive orientation to optimal functioning". *European Psychologist*, 17(1), 44-54.
- Anderson, K. W., & Skidmore, J. R. (1995). "Empirical analysis of factors in depressive cognition: The Cognitive Triad Inventory". *Journal of Clinical Psychology*, 51, 603-609.
- Augusto-Landa, J. M., Pulido-Martos, M., & Lopez-Zafra, E. (2011). "Does perceived emotional intelligence and optimism/pessimism predict psychological well-being? ". *Journal of Happiness Studies*, 12(3), 463-474.
- Aydın, G. ve Tezer, E. (1991). "İyimserlik, sağlık sorunları ve akademik başarı ilişkisi". *Psikoloji Dergisi*, 7, 2-9.
- Baumeister, R. F., Campbell J.D., Krueger J.I., & Vohs K.D. (2003). "Does high self-esteem cause better performance, interpersonal success, happiness, or healthier lifestyle? " *Psychological Science in the Public Interest*, 4, 1-44.
- Beck, A. T. (1967). *Depression: Clinical, experimental, and theoretical aspects*. New York: Harper & Row.
- Branden, N. (1969). *The psychology of self-esteem*. New York: Bantam.

- Caprara, G. V., Alessandri, G., & Barbaranelli, C. (2010). "Optimal functioning: Contribution of self-efficacy beliefs to positive orientation". *Psychotherapy and Psychosomatics*, 79, 328-330.
- Caprara, G. V., Alessandri, G., Eisenberg, N., Kupfer, A., Steca, P., Caprara, M. G., et al. (2012). "The positivity scale". *Psychological Assessment*, 24(3), 701-712.
- Caprara, G. V., Fagnani, C., Alessandri, G., Steca, P., Gigantesco, A., Sforza, L. L. C. et al. (2009). "Human optimal functioning: The genetics of positive orientation towards self, life, and the future". *Behavior Genetics*, 39(3), 277-284.
- Caprara, G. V., Steca, P., Alessandri, G., Abela, J. R. J., & McWhinnie, C. M. (2010). "Positive orientation: Explorations on what is common to life satisfaction, self-esteem, and optimism". *Epidemiologia e Psichiatria Sociale*, 18, 63-71.
- Carver, C. S., & Scheier M.F. (2002). Optimism. In C. R. Snyder and Shane J. Lopez (Eds.), *Handbook of Positive Psychology* (pp.231-243). New York: Oxford University Press.
- Carver, C. S., & Scheier, M. F. (2001). Optimism, pessimism, and self-regulation. In E. C. Chang (Ed.), *Optimism and pessimism: Implications for theory, research, and practice* (pp. 31-51). Washington, DC: American Psychological Association.
- Cikrikci, Ö., & Odaci, H. (2016). "The determinants of life satisfaction among adolescents: The role of metacognitive awareness and self-efficacy". *Social Indicators Research*, 125(3), 977-990.
- Cohen, L., Manion, L., & Morrison, K. (2007). *Research methods in education* (6th ed.). New York: Routledge Falmer.
- Coopersmith, S. (1967). *The antecedents of self-esteem*. San Francisco: Freeman.
- Corey, G. (2009). *Theory and practice of counseling and psychotherapy* (8th ed.). Belmont: Thomson.
- Çikrikci, Ö., Çiftçi, M. ve Gençdoğan, B. (2015). "Pozitiflik Ölçeği Türkçe formunun psikometrik özellikleri". *The Journal of Happiness and Well-being*, 3(1), 57-76.
- Çuhadaroğlu, F. (1986). *Adolesanlarda benlik saygısı*. (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Ankara: Hacettepe Üniversitesi Tıp Fakültesi.
- Daukantaitė, D., & Zukauskienė, R. (2012). "Optimism and subjective well-being: affectivity plays a secondary role in the relationship between optimism and global life satisfaction in the middle-aged women. Longitudinal and cross-cultural findings". *Journal of Happiness Studies*, 13(1), 1-16.
- Diener, E. (2012). "New findings and future directions for subjective well-being research". *American Psychologist*, 67(8), 590-597.
- Diener, E. D., Emmons, R. A., Larsen, R. J., & Griffin, S. (1985). "The satisfaction with life scale". *Journal of Personality Assessment*, 49(1), 71-75.
- Diener, E., & Diener, R. (2002). "Will money increase subjective well-being? ". *Social indicators research*, 57(2), 119-169.
- Field, A. (2013). *Discovering Statistics Using IBM SPSS* (4th ed.). London: Sage Publications.

- Forgeard, M. C. C., & Seligman, M. E. P. (2012). "Seeing the glass half full: A review of the causes and consequences of optimism". *Pratiques Psychologiques*, 18(2), 107-120.
- Gilligan, T. D., & Huebner, S. (2007). "Initial development and validation of the multidimensional students' life satisfaction scale—adolescent version". *Applied Research in Quality of Life*, 2(1), 1-16.
- Hair, J. F., Anderson, R. E., Tahtam, R. L., & Black, W. C. (1998). *Multivariate data analysis*. 5th Edt. New Jersey, NJ: Printice-Hall.
- Hojat, M., Vergare, M., Isenberg, G., Cohen, M., & Spandorfer, J. (2015). "Underlying construct of empathy, optimism, and burnout in medical students". *International Journal of Medical Education*, 6, 12-16.
- Jang, D., & Kim, D. Y. (2011). "Increasing implicit life satisfaction". *Social Behavior and Personality: An International Journal*, 39(2), 229-239.
- Jöreskog, K. G., & Sörbom, D. (1993). *Lisrel 8: Structural equation modeling with simplis command language*. Lincolnwood: Scientific Software International.
- Kline, R. B. (2011). *Principles and practice of structural equation modeling* (3rd ed.). New York, NY: Guilford Press.
- Lyubomirsky, S., King, L., & Diener, E. (2005). "The benefits of frequent positive affect: does happiness lead to success? ". *Psychological Bulletin*, 131(6), 803.
- McIntosh, C. N., & Fisher, D. G. (2000). "Beck's cognitive triad: One versus three factors". *Canadian Journal of Behavioural Science*, 32, 153-157.
- McMillan, J. H., & Schumacher, S. (2006). *Research in education: Evidence-based inquiry* (6th ed.). New York: Pearson.
- Neff, K. D. (2011). "Self-compassion, self-esteem, and well-being". *Social and Personality Psychology Compass*, 5(1), 1-12.
- Pavot, W., & Diener, E. (1993). "Review of satisfaction with life scale". *Psychological Assessment*, 5(2), 164-172.
- Pavot, W., Diener, E. D., Colvin, C. R., & Sandvik, E. (1991). "Further validation of the Satisfaction with Life Scale: Evidence for the cross-method convergence of well-being measures". *Journal of Personality Assessment*, 57(1), 149-161.
- Pavot, W., Diener, E., Colvin, C. R., & Sandvik, E. (1991). "Further validation of The Satisfaction With Life Scale: Evidence for the cross-method convergence of well-being measures". *Journal of Personality Assessment*, 57(1), 149-161.
- Rogers, C. (1961). *On becoming a person: A therapist's view of psychotherapy*. Boston: Houghton Mifflin.
- Rosenberg, M. (1965). *Society and the adolescent self-image*. Princeton, NJ: Princeton University Press.
- Scheier, M. F., & Carver, C. S. (1985). "Optimism, coping, and health: Assessment and implications of generalized outcome expectancies". *Health Psychology*, 4, 219-247.
- Scheier, M. F., & Carver, C. S. (1992). "Effects of optimism on psychological and physical well-being: Theoretical overview and empirical update". *Cognitive Therapy and Research*, 16(2), 201-228.

- Scheier, M. F., Carver, C. S., & Bridges, M. W. (1994). "Distinguishing optimism from neuroticism". *Journal of Personality and Social Psychology*, 67, 1063-1078.
- Schimmack, U., Radhakrishnan, P., Oishi, S., Dzokoto, V., & Ahadi, S. (2002). "Culture, personality, and subjective well-being: integrating process models of life satisfaction". *Journal of Personality and Social Psychology*, 82(4), 582-593.
- Seligman, M. E., and Csikszentmihalyi, M. (2000). "Positive psychology: An introduction". *American Psychologist*, 55, 5-14.
- Swann, W. B., Chang-Schneider, C., & McClarty, K. L. (2007). "Do people's self-views matter? Self-concept and self-esteem in everyday life". *American Psychologist*, 62(2), 84-94.
- Tabachnick, B. G., & Fidell, L. S. (2007). *Using multivariate statistics* (5th ed.). New York: Pearson.
- Teo, T. (2010). "Examining the influence of subjective norm and facilitating conditions on the intention to use technology among pre-service teachers: a structural equation modeling of an extended technology acceptance model". *The Asia-Pacific Education Researcher*, 11(2), 253-262.
- Tian, L., Liu, B., Huang, S., & Huebner, E. S. (2013). "Perceived social support and school well-being among Chinese early and middle adolescents: The mediational role of self-esteem". *Social Indicators Research*, 113(3), 991-1008.
- Yetim, U. (2003). "The impacts of individualism/collectivism, self-esteem and feeling of mastery on life satisfaction among the Turkish university students and academician". *Social Indicators Research*, 61, 297-317.
- Yetim, Ü. (1991). *Reliability and validity of Satisfaction with Life Scale in Turkish form*, Paper presented at the 6th National Psychology Conference, Istanbul, Turkey.